

Word- ja PowerPoint- tiedostojen saavutettavuus

DigiCampus: Esteettömyys ja saavutettavuus

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

DigiCampus

HAMK HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU
HÄME UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

jamk.fi
Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Webinaarin sisältö

- Mirlinda esittäytyy
- Aikataulut
- WCAG-ohjeistus
- Officen saavutettavat dokumenttipohjat
- Case: HAMKille saavutettava PowerPoint-pohja
- Kieli ja ulkoasu
- Visuaaliset elementit
- Diat
- Helppokäyttöisyyden tarkistus
- Office-dokumentti pdf-muotoon
- Lähteet

Mirlinda Kosova-Alija

- Ratkaisuasiantuntija ja sivutoiminen tuntiopettaja, HAMK
- Saavutettavuuden edistäjä, DigiCampus: esteettömyys ja saavutettavuus -hanke

Aikataulut

- Saavutettavuusdirektiivissä mainitaan toimisto-ohjelmistojen tiedostomuodot ja esimerkkeinä mainittu:
  - Microsoft Office –dokumentit tai
  - niiden avoimen lähdekoodin vastineista Open Officella / LibreOfficella tehtyjä dokumentteja
  - pdf-dokumentit
- Kaikki 23.9.2018 tai sen jälkeen verkossa julkaistut toimisto-ohjelmistojen tiedostomuodot pitää tehdä saavutettaviksi viimeistään samaan aikaan kuin koko verkkopalvelu.
  - Ennen 23.9.2018 julkaistu toimisto-ohjelmistojen tiedostot tulee olla saavutettavia 23.9.2020 alkaen
  - 23.9.2018 jälkeen julkaistu toimisto-ohjelmistojen tiedostot tulee olla saavutettavia 23.9.2019
  - Myös vanhemmat tiedostot, joita tarvitaan henkilön etujen, oikeuksien tai velvollisuuksien määrittämiseen tai toteuttamiseen tulee olla saavutettavia. Pdf-lomakkeiden muuntaminen saavutettavaksi on työlästä, joten mieluummin www-lomakkeita verkkopalveluihin.

WCAG-ohjeistus

- Käytännössä laki velvoittaa noudattamaan kansainvälistä World Wide Web Consortiumin ylläpitämä WCAG-ohjeistusta. Ohjeistuksen kriteerit täytettävät A ja AA.
- Tärkeimmät periaatteet:
  - **Havaittavuus:** sisältö käytettävissä näppäinkomennoilla ilman hiirtä, tekstivastineet kaikelle ei-tekstuaaliselle sisällölle
  - **Hallittavuus:** sisältö käytettävissä myös apuvälineillä
  - **Ymmärrettävyys:** käytetty sellaista kieltä ja rakennetta, että ymmärtää mistä on kysymys
  - **Toimintavarmuus:** tiedosto on tehty riittävän hyvin, että se toimii apuvälineillä, toteutettu toimimaan yhteensopivaksi nykyisten ja tulevien ohjelmien kanssa.

Officen saavutettavat dokumenttipohjat

- Microsoftin valmiiksi saavutettavat pohjat:
  - [Word, Excel ja PowerPoint](#)
  - File > New > hakuruudussa "Search for online templates", hae "accessible templates"
- Microsoftin ohjeet saavutettavan dokumenttipohjan luomiseksi:
  - [Accessibility guide for PowerPoint](#)
  - [Word ja Excel](#)

Case: HAMKille saavutettava PowerPoint-pohja

- HAMKin PowerPoint-pohja käytössä
- Tekniset korjaukset
  - Värikontrastit vastamaan WCAG 2.1 AA-tasoa: tekstin visuaalisella esityksellä ja tekstiä esittävässä kuvissa kontrastisuhde on vähintään 4,5:1 (neljä puoli suhde yhteen) esim. [Contrast Checker](#) tai [Colour Contrast Analyser](#) -palveluita hyödyntäen
  - Fonttikoot suuremmaksi
  - Diojen ja sisältöjen lukemisjärjestys (alin objekti ensimmäisenä ja ylin viimeisenä)
  - Otsikkojen järjestys
  - Pohjassa olevien kuvien vaihtoehtoiset tekstit
  - Elementtien nimeäminen (esim. tekstien placeholderit)
- Sisällöllinen ohjeistus osaksi pohjaa: ”Näin suunnittelet hyvän esityksen”

Kieli ja ulkoasu 1/2

- Käytä **selkeää yleiskieltä**
- Määrittele dokumentin ulkonäkö ohjelmien tyylien avulla **ensin teksti ja lopuksi ulkoasu 1/2**
  - käytä leipätekstin fonttina sans serif
  - käytä tarpeeksi isoja fonttikokoja
  - käytä isoja kirjaimia vain tarvittaessa
  - tekstin tasaus vasempaan reunaan
  - määritä tekstirivien väli väljäksi (esim. riviväliksi 1,5), kappaleiden välillä suurempi väli, otsikoiden ja tekstien välillä selkeät välit
  - otsikot tyylien avulla ja loogisessa järjestyksessä

Kieli ja ulkoasu 2/2

- Määrittele dokumentin ulkonäkö ohjelmien tyylien avulla
ensin teksti ja lopuksi ulkoasu 2/2
  - leipäteksti samalla tyyllillä
  - käytä tekstin korostamiseen lihavoitua
  - jos käytät väriä tekstin korostamiseen, varmista värikontrasti
  - hyödynnä luetteloita ja valitse tyyli, joka on helppo havaita
  - älä vaihda linkkien tyyliä, oletuksena sininen ja alleviivattu
  - muuta linkin teksti kuvaavaksi
  - varmista, että dokumentin kieli vastaa sisällön kieltä
  - nimeä tiedostot kuvaavasti niin, että kun tiedostoa halutaan avata/ladata se tunnustetaan tiedoston nimestä.

Visuaaliset elementit

- Kuvat, SmartArt-kuvat, kaaviot, visuaaliset tehosteet
  - esittää kuvissa oleva tieto tekstissä, kuvatekstissä tai vaihtoehtoisena tekstinä
  - vaihtoehtoinen teksti palvelee ruudunlukuohjelmia
  - jos kuvassa on tekstiä, kirjoita se myös leipätekstiin näkyville
  - varmista, että myös kaavioissa käytetyt värisävyt erottuvat toisistaan
- Taulukot
  - käytä taulukoita kuvien tilalle
  - tee taulukon ylimmästä rivistä otsikkorivi
  - varmista, että taulukon solut ovat järjestyksessä

Diat

- Tee jokaiselle dialle yksilöivä otsikko
- Lisää yhdelle dialle korkeintaan 10 riviä tekstiä
- Merkitse dian elementeille lukemisjärjestys
- Älä käytä ajastettua dian vaihtoa

Helppokäyttöisyyden tarkistus

- Office-dokumenttien sisään on rakennettu suppea helppokäyttöisyyden tarkistustoiminto
  - valitse **Tiedosto / Tiedot** ja sitten kohta **Tarkista ongelmien varalta** → **Tarkista helppokäyttöisyys**
- Tuloksissa näkyvät mahdolliset virheet, varoitukset ja korjausohjeet
- Tärkeää korjata ainakin kaikki virheet
- Voit hyödyntää myös ruudunlukuohjelmaa saavutettavuuden tarkistamiseen tai esim. pelkällä näppäimistöllä voit tarkistaa navigoinnin toimivuuden ja sisällön oikean järjestyksen.

Office-dokumentti pdf-muotoon

- Kirjoita dokumentille otsikko (ominaisuudet / metatiedot)
  - **Tiedosto**-valikon **Tiedot**-kohdassa.
- Muuna dokumentti pdf-muotoon kun helppokäyttöisyys on varmistettu
- Käytä ”**Tallenna nimellä**” -toiminto
  - Asetuksissa valitse kohta ”**Asiakirjan rakenteen tunnisteet helppokäyttötoimintoa varten**”

DigiCampus-webinaarit

- 11.12. klo 10:00-11:00 Tekstisisällön saavutettavuus
- [Webinaarien aiheet ja ajankohdat](#)

Lähteet ja lisätietoja

- Celia. Saavutettavasti.fi. Haettu 6.11.2019. [Saavutettavasti.fi](https://saavutettavasti.fi)
- Microsoft. Tee PowerPoint-esityksistä helppokäyttöisiä toimintarajoitteisille henkilöille. Haettu 6.11.2019. [Tee PowerPoint-esityksistä helppokäyttöisiä toimintarajoitteisille henkilöille](#)
- [DigiCampuksen viikon vinkit](#)

DigiCampus-partnerit

